

ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД У МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ: ЗДОБУТКИ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ (ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ ЗРІЗ)

В статті розглядаються питання, пов'язані з реалізацією гендерної рівності в одному із ключових інститутів громадянського суспільства — місцевому самоврядуванні.

Ключові слова: держава, суспільство, місцеве самоврядування, гендерна політика, гендерна рівність, гендерний принцип, гендерний портрет, гендерна чутливість, місцеві вибори, представницькі органи, рівноправність.

Постановка проблеми. Українське суспільство вступило у важливий етап свого розвитку. Його подальша успішна трансформація багато в чому залежатиме від активності інститутів громадянського суспільства. Серед них особливе місце посідає інститут місцевого самоврядування, ефективність якого великою мірою визначатиметься паритетною участю в його розбудові жінок та чоловіків. Адже, ще за висловом давньогрецького філософа Платона, усі люди мають бути рівними у своїх правах та можливостях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема гендерної рівності є предметом дослідження багатьох науковців. Історіографія, соціальні, правові та політичні аспекти, які досліджуються вченими, розкривають багатоманітність чинників, що впливають на становище жінок у сучасному світі та в українському суспільстві. Серед науковців можна назвати: Н. Гапон, Т. Говорун, О. Кікінеджи, Н. Грицяк, Н. Дармограй, І. Жеребкіну, Т. Журженко, О. Забужко, О. Іваненко, О. Кісь, Н. Лавриненко, Л. Лобанову, О. Маланчук-Рибак, С. Павличко, З. Ромову, О. Кулачек, К. Левченко, І. Грабовську, Л. Смоляр, Н. Шевченко, В. Ярошенко, О. Ярош та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Державотворчі процеси не можливо вдосконалювати без участі в них жіноцтва. Нехтування цією очевидною аксіомою, або її ігнорування, лише затягує у часі побудову розвиненої соціальної та правової держави. До того ж теперішній стан, в якому перебуває вітчизняна політична система, зобов'язує її інститути бути більш чутливими до

гендерного паритету. Адже рівноправність та гармонізація маскулінних та фемінних цінностей в усіх сферах життєдіяльності суспільства — це не тільки запорука його цивілізованості, але й гарантія безпечного розвитку.

Не зважаючи на те що в Україні функціонує велика кількість політичних партій, громадських організацій, асоціацій, спеціалізованих наукових центрів, жодна з цих інституцій безпосередньо не займається вивченням мотивацій та факторів, що впливають на залучення жінок в представницькі органи місцевої влади. Ця проблематика все ще недостатньо висвітлюється вітчизняною науковою літературою.

Мета полягає у науково-теоретичному обґрунтуванні необхідності гармонізації гендерної складової в представницьких органах місцевого самоврядування як важливої умови підвищення його ефективності та активного залучення жіноцтва в самоврядну та політичну діяльність.

Виходячи з реалізації мети дослідження, автор формулює такі **завдання**:

а) з'ясувати стан розробки гендерної проблематики вітчизняною наукою;

б) провести порівняльний аналіз представництва жіноцтва в органах місцевого самоврядування;

в) з'ясувати фактори, що перешкоджають залученню жіноцтва в місцеву владу;

д) сформулювати висновки та розробити рекомендації щодо оптимізації участі жіноцтва в місцевій владі, зокрема, в органах місцевого самоврядування.

Виклад основного матеріалу. Рівноправність жінок та чоловіків є одним з питань прав людини та однією з умов забезпечення соціальної справедливості, а також необхідною й основною передумовою досягнення рівності, розвитку та миру. Перебудова партнерських відносин на основі рівноправності жінок та чоловіків залишається однією з умов стійкого розвитку, стрижнем якого є інтереси людини. Ці слова були проголошені на 4-ій Всесвітній конференції зі становища жінок (Пекін), яка проходила з 4 по 15 вересня 1995 року і була присвячена 50-річчю Організації Об'єднаних Націй [12]. «Пекінська Декларація» та «Платформа дій» увібрали в себе найважливіші принципи та засади Конвенції ООН «Про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок», яка була прийнята 18 грудня 1979 року [6]. Ідеї, закладені в цих стратегічно важливих документах, знайшли своє втілення в рішеннях 34-ої Генеральної

Асамблеї Організації Об'єднаних Націй та Спеціальній сесії ГА ООН «Жінки у 2000 році: рівність між чоловіками та жінками, розвиток і мир у XXI столітті»[17], Резолюції 53/202 ГА ООН «Асамблея тисячоліття», в яких гендерна рівність, гендерна демократія, гендерна рівновага, статева збалансованість стають першочерговими у розвитку людства, побудові гуманістичного суспільства у 3-ьому тисячолітті. Ці ключові підходи визначили сутність Цілей Розвитку Тисячоліття, до яких приєдналася Україна.

Якщо говорити про європейські гендерні стандарти, то Європейський Союз визначив шість основних пріоритетів. Серед них: а) рівна економічна незалежність; б) гармонізація приватного та професійного життя; в) рівне представництво у прийнятті рішень; г) викоринення всіх форм насильства за ознакою статі; д) ліквідація гендерних стереотипів; є) сприяння забезпеченню гендерної рівності у зовнішній політиці та політиці розвитку[15].

Українське суспільство і наша держава, на жаль, повільно долучаються до цих стандартів. Особливістю нашої ментальності можна вважати те, що більшість населення не сприймає надто серйозно гендерний принцип, залишаючись більшою мірою байдужим до гендерних стереотипів. І це при тому, що владні інституції, політичні партії досить часто декларують аргументовані, виражені речі щодо гендерної політики. Проте в реальності мало що відповідає цим гаслам. Тому привернути увагу громадськості до зламу стереотипів щодо ролі і місця жінки у суспільному житті, підвищити її гендерну чутливість, потребу щодо активізації жіночого, феміністичного, гендерного руху стає нагальним завданням українського суспільства і вітчизняної науки.

Зазначимо, Україна має жіноче обличчя, адже жінки в загальній чисельності становлять 54 %. Проте саме на їхню долю випадає значно більше проблем, порівняно з чоловіками.

Для підтвердження можна послатися на Світовий економічний форум, який в своєму звіті у частині про гендерну нерівність зазначив, що Україна посідає 63 місце з 134 країн. У рейтингу долучення жінок до політичного життя-105, можливостей самореалізації в економічному житті – 43, у доступі до охорони здоров'я – 56, до освіти – 23 [9]. Вищезазначене свідчить, що формально-юридичне та практичне забезпечення рівності жінок з чоловіками в нашій країні не відповідає стандартам європейських країн.

Практично на всіх етапах державної незалежності питання становлення і розвитку жіночого руху залишається проблемним і дискусійним як у владних колах, так і науковому середовищі. Не

змінити кардинально ситуацію Указ Президента України від 25 квітня 2001 року «Про підвищення соціального статусу жінок в Україні» [18], Закон України «Про забезпечення рівних прав та і можливостей жінок та чоловіків» від 8 вересня 2005 року [10], нормативно-правові акти, які стосуються представництва жінок у владі. Хоча зазначимо, що в цих документах поставлена чітка мета: досягнути паритетного становища жінок та чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства, ліквідувати дискримінацію за ознаками статі, усунути дисбаланс між можливостями жінок та чоловіків, реалізувати їхні права, надані їм Конституцією України і законами України.

Досить амбітні завдання поставила перед собою Україна у вересні 2000 року після Всесвітнього форуму Тисячоліття. Будучи однією з 189 країн-членів ООН, Україна прийняла важливий, з точки зору стратегії розвитку жіночого руху, проект «Україна. Цілі Розвитку Тисячоліття» [20], який включає: увійти в 2015 рік: без злиднів, без зниження якості початкової освіти, без інфекційних захворювань, забезпечити населенню екологічну безпеку та рівність жінок та чоловіків. Цей проект об'єднує 8 цілей, 18 завдань, 40 показників. Зокрема, в 6-ій цілі йдеться про сприяння рівності жінок та чоловіків, і яка передбачає виконання таких завдань: до 2015 року забезпечити співвідношення не менше 30 % до 70 % тієї чи іншої статі у представницьких органах влади та на вищих щаблях виконавчої влади, скоротити на половину розрив у доходах між жінками та чоловіками.

Розглянемо хід реалізації цих завдань. В першу чергу проаналізуємо, як вони виконуються на рівні законодавчого органу влади — Верховної Ради України.

Пам'ятаючи, що статистика — річ досить вперта, але якщо говорити її мовою, то впродовж транзитного періоду, в якому перебуває наша держава, в 1-ому скликанні у Верховній Раді України жінки склали – 3 %, в 2-ому – 5,7 %, в 3-ому – 8,1 %, 4-ому – 5,1 %, 5-ому – 9,1 %, 6-ому – 7,8%. Наведене свідчить, що за роки державної незалежності цей показник не перетнув позначку 10 %, а це на 12 % менше за середньосвітовий рівень. Неординарним кроком можна вважати те, що у Верховній Раді України вперше за шість скликань утворено об'єднання «Рівні можливості» [7]. Що ж стосується виконавчої гілки влади, то наразі в Кабінеті Міністрів України всього одна жінка-віце-премер, міністр і жодної серед голів обласних державних адміністрацій.

Для порівняння наведемо приклади з розвинутих країн. США: в Конгресі – жінок (17 %), у виконавчих департаментах – 20 %; Канада: форма правління – конституційна монархія. Монарх-жінка, генерал-

губернатор-жінка. В парламенті – 25 % жінок, в уряді – 27 %. Швейцарія: в Федеральних зборах – 35 % жінок, у Федеральній раді 43 %; Швеція: риксдаг – 46 % жінок, в уряді 18 %; Норвегія: форма правління – монархія. Законодавча влада – стортинг – 40 % жінки, в уряді – 55 %; Фінляндія: жінка президент. Законодавча гілка влади – едускунта – 405 жінок, в уряді – 60 %; Болгарія: Народне зібрання – 22 %, в Раді Міністрів – 20 % жінок [15].

На нашу думку, важлива роль в активізації жіночого руху, реалізації гендерної політики належить політичним партіям. Станом на 3 травня 2012 року в Україні зареєстровано 199 політичних партій. Проте жодна з них не спромоглася на минулих парламентських та місцевих виборах (2010 року) відстояти гендерний принцип при формуванні партійних списків. Звичайно, якщо не брати до уваги три жіночих партій.

В державі діє велика кількість громадських організацій, в тому числі жіночих. Пригадаймо, яку велику популярність на початку 90-х років мав Союз українок та багато інших жіночих організацій, проте згодом вони втратили свою активність та привабливість, оскільки не чуто їхніх пропозицій і не видно конкретних дій.

Можливо насправді суспільство має спочатку навчитися жити за гармонійним сценарієм, здолати усталений синдром меншовартості жінок. Адже, коли ми говоримо про гендерну рівність, то розуміємо, що це рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, це сприяння особам обох статей брати участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства без обмеження.

Далі проаналізуємо склад депутатського корпусу органів місцевого самоврядування в контексті досліджуваної проблематики. Спочатку зазначимо загальну кількість рад. Їх – 12088. В них депутатських мандатів – 225244. На минулих виборах обрано – 105259 жінок, що відповідає 46,8 % [16].

Для порівняння наведемо дані результатів місцевих виборів попередніх скликань. Так, 1994 рік – з 162445 обраних депутатів, серед них жінки становили – 30,2 %. 1998 рік – 229549 обрано депутатів, жінки становили – 86,5 тисячі або (37,6 %). 2002 рік – 230094 депутатів обрано. З них – 95984 жінки, що складає 41,7 % [16].

Повертаючись до місцевих виборів 2010 року, слід зазначити, що вони були найбільш структуровані за партійними ознаками. Серед політичних партій(жіночих), які брали участь у місцевих виборах 2010 року: партія «Жінки за майбутнє» Всеукраїнське політичне об'єднання, партія «Солідарність жінок України», партія «Жінки України». За підсумками виборів їхні «досягнення» можна оцінити

більш, ніж скромно. Так, здобуток партії «Жінки за майбутнє» становив 16 депутатських мандатів, що становить 0,01 %. З них в районних радах – 9 (0,04 %), міські – 5 (0,03 %), сільські – 2 (0,00 %). Партія «Солідарність жінок України» виглядає ще скромніше. Всього 9 депутатських місць. В тому числі: обласна рада – 1 (0,04 %), районна – 1 (0,00 %), міські – 3 (0,02 %), районні в місті – 4 (0,16 %). Партія «Жінки України» взагалі залишилася без депутатських мандатів.

Щодо самих показників представництва жінок в місцевому самоврядуванні, то найвищими вони є в таких областях: Житомирська (53,16 %), Миколаївська (55,11 %), Херсонська (54,67 %), Чернігівська (55,19 %), Запорізька (51,56 %), Кіровоградська (51,77 %), Луганська (52,56 %).

Відповідно 50-ти відсотковий бар'єр здолали такі області: Хмельницька (50,13 %), Черкаська (50,86 %). Найнижчими вони виявилися в таких областях: Закарпатська (33,53 %), Чернівецька (35,97 %), Львівська (34,18 %) та м. Севастополь (33,59 %) [16].

Далі розглянемо рівні місцевого самоврядування з точки зору представництва в них жінок. Згідно зі статистикою, в обласних та міських радах в середньому, 37 % жінок, у селищних радах – 40 %, у сільських – 53%.

Доцільно було б проаналізувати керівний склад органів місцевого самоврядування з точки зору гендерного підходу.

Так, сільських, селищних та міських голів разом: 11516. Висунутими від партій – 5663, що становить 49,18 %. Всього членами партій є 5842, або 50,82 %. Серед них жінок обрано 3173, або 27,60 %.

Найвищими ці показники є в таких областях: Київська – 34 % жінок обрано головами, Миколаївська – 36 %, Чернігівська – 34,27 %. Найнижчі в областях: Дніпропетровська – 32 %, Черкаська – 32,91 %, Запорізька – 33,44 %. В 2002 році головами обрано 24 % жінок.

Наведемо далі дані по рівнях місцевого самоврядування. Отже, обласні ради. Їх 27, — в них обрано – 2790 депутатів. Районні ради: сільські – 488, в них обрано депутатами – 2314. Районні ради у містах – 57, в них обрано 2620 депутатів. В 2002 році кожен третій депутат на цьому рівні був представлений жінкою.

Міські ради міст обласного/республіканського значення. Їх 177. Обрано – 8486 депутатів. Міські ради районного підпорядкування. Їх 278. Обрано депутатами – 8776.

Селищні ради. Їх 783. В них депутатів – 19408. В 2002 році з обраних 17639 депутатів – кожна друга жінка. Сільські ради. Їх 10278. Обрано депутатами – 160050. Для порівняння в 2002 році з обраних 161633 депутатів жінки становили 75828 (45 %).

Дещо по-іншому виглядає статистика представницького органу в містах Києві та Севастополі. Так, у Києві обрано 120 депутатів. З них жінок – депутатів 19 (15,8 %). В Севастопольській міській раді 76 депутатів, з них 5 жінок, що складає – 6,6 %. В Автономній Республіці Крим в парламенті – 96 депутатів, з них жінки – (8,3 %).

Більш детальний гендерний портрет проілюструємо на прикладі одного з регіонів України, зокрема, Запорізькому. Саме тут було здійснено широкоформатний проект «Стандарти гендерної рівності», який реалізувався за підтримки Фонду сприяння демократії Посольства в Україні. Ініціативна група з депутатів міської ради та представників Запорізького благодійного фонду «Єдність за майбутнє» провели значну аналітичну та просвітницьку роботу з гендерних питань у цьому регіоні. Зокрема, проаналізовано усі місцеві ради з точки зору гендерної складової за результатами місцевих виборів 2010 року.

Спочатку декілька даних про Запорізьку область: населення 1.810.875, з них жінки – 54 %, чоловіки – 46 %; міське населення – 1.387.539, з них жінок-55 % і чоловіків 45 %; сільське населення – 423.336, з них 53 % – жінки і відповідно – 47 % чоловіків. Область включає: 20 адміністративних районів, 5 міст обласного підпорядкування, 9 міст районного підпорядкування, 23 селища міського типу, 921 сільський населений пункт. Адміністративний центр м. Запоріжжя.

У Запорізькій обласній раді 100 депутатів. Серед них жінок 13 або (13%), чоловіків 87 (87 %). Серед трьох заступників міського голови – жодної жінки [15].

Міські ради обласного значення. У 5-ому скликанні було жінок – 20 %, а в 6-ому цей показник склав 22 % від загальної кількості депутатів. Зокрема, в Запорізькій міській раді в 6-ому скликанні із 90 депутатів – 26 жінки (29 %), серед 5-и заступників – дві жінки. На цьому рівні місцевого самоврядування більшість жінок пройшли по списку від Партії регіонів України (5) та по мажоритарному округам – (13). Наступну сходинку по кількості депутатів посідає політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина». Від цієї політичної сили обрано 12 депутатів, з них 7 жінок. Третю сходинку займають комуністи з 8-ма депутатами, серед яких одна жінка.

На 8 % збільшила представництво жінок в 6-ому скликанні Запорізька міська рада. Наразі, цей показник 29 %, проти 21 % в 5-ому скликанні.

Не менш цікавою виглядає статистика по інших міських радах. Зокрема: Запорізька, Мелітопольська, Бердянська та Енергодарська.

Серед міських голів не обрано жодної жінки. Щодо заступників-жінок, то по одному їх в Запорізькій, Мелітопольській, Енергодарській та дві в Бердянській. Лише в Енергодарській раді секретарем обрано жінку.

Щодо самого складу рад, то співвідношення жінок та чоловіків в цих радах таке: Запоріжжя, відповідно, 22 % і 78 %, Мелітополь – 13 % та 87 %; Бердянськ – 17 % та 87 %; Енергодар – 27 % та 73 %.

Міські ради обласного підпорядкування. Серед голів рад – жодної жінки, серед заступників дві жінки, та 7 жінок обрано секретарями.

Районні ради також збільшили відсоток жінок в представницькому органі з 20 % в 5-ому скликанні до 24 % в 6-ому. Щодо керівного складу, то тільки в Оріхівській раді обрано головою ради жінку, а серед заступників тільки в 4-ох з 20 рад представлені жінки. Відсоток жінок в самих радах найвищий в районних в місті Запоріжжя – 54 %, а найнижчий – 6 % в Чернігівському районі.

Таким чином, представництво обох статей в районних радах виглядає: голови рад: жінки (5 %), чоловіки (95 %), заступники: жінки (24 %), а чоловіки (76 %), депутати: жінки (25 %) та чоловіки (75 %).

В містах районного підпорядкування із 9-и рад головою обрано жінку лише одній раді.

Щодо голів селищних та сільських рад, то і в 5-ому і в 6-ому скликанні кількість обраних жінок становила – 34%. Найбільше їх в селищних та сільських радах Оріхівського, Запорізького, Гуляйпольського, Вільнянського районів.

Загальна кількість селищних та сільських рад на цьому рівні місцевого самоврядування – 285. Головами обрано: 98 жінок, що склало (34 %), чоловіків (66 %), секретарями рад: жінок 279 (98 %) та чоловіків 6 (2 %).

В ході реалізації проекту проаналізовано також наявність жінок в керівних територіальних органах міністерств, держкомітетів та відомств. Так, із 16 структур тільки дві — Управління ветеринарної медицини та Запорізьке управління держкомісії з цінних паперів — очолюють жінки. Дещо краща ситуація із заступниками. Практично кожне відомство в заступниках має жінку. А 5 обласних управлінь мають по 3 заступників – жінок. Таким чином, співвідношення чоловіків та жінок на керівних посадах в області становить 13 % жінок та 87 % чоловіків, а серед заступників 51 % жінки та 49 % чоловіки [15].

Таким чином, аналіз представницьких органів місцевого самоврядування підтвердив тенденції, що склалися в українському суспільстві щодо гендерної рівності. Перша, чим вищий рівень представницького органу місцевого самоврядування та державного

управління, тим менше він відкритий для жінок; друга, в суспільстві і державі до цього часу так і не сформувалася сучасна гендерна ідеологія; третя, суспільство за 20 років не пододало синдрому меншовартості жінок.

Висновки. 1. Слід зазначити, що становище жінок в будь-якій країні завжди віддзеркалює наявні і латентні форми дискримінації, які присутні у суспільстві. Наша країна не є виключенням з цього правила. Тому надзвичайно важливо, щоб егалітарна політика в державі не тільки декларувалася на рівні гасел, але й реально розв'язувалася. Кінець кінцем, має запрацювати державний протекціонізм з метою залучення жінок до влади на місцевому рівні. Адже безпідставне ігнорування та зневажливе ставлення суспільства та владної еліти до гендерних питань тільки затягує у часі побудову цивілізованої демократичної держави. Зі свого боку і суспільство також має пройти відповідну еволюцію аби повною мірою усвідомити вплив жіночої активності на суспільні, політико-владні відносини.

2. На законодавчому рівні доцільно закріпити квоту для представництва жінок в депутатському корпусі різних владних рівнів. Таке ініціатива має йти, в першу чергу, від політичних партій. До того ж останні могли б самостійно ініціювати запровадження відповідних квот для жінок у партійних списках як до законодавчого органу, так і місцевих рад.

3. До роз'яснювальної та просвітницької роботи, особливо серед молоді, має долучитися вища школа. Підготовка чутливих у гендерному відношенні спецкурсів, підручників та програм, які розкривали б роль і місце жіночого фактора в державотворчих процесах, змінювали гендерні стереотипи в населення, стає нагальним завданням для науковців та викладачів.

4. Жінки, які обрані в представницькі органи місцевої влади, мають більше пропагувати свою діяльність серед населення через конкретні справи, які реалізуються в радах за їхнім сприянням. У такий спосіб жінки отримують реальний шанс заявити про себе як учасників державотворчого процесу та отримати можливість для просування у владній піраміді та стати реальним поповненням регіональної та місцевої еліти.

5. При формуванні кадрового резерву в органах місцевої влади включати кандидатури обох статей та проводити конкурс на заміщення вакантних посад за наявності заяв кандидатур обох статей.

6. На сесіях місцевих рад ініціювати щорічний розгляд питань щодо виконання законодавства України з гендерної рівності, а також рекомендацій ЄС та ООН з цього питання.

7. Доцільно включити в Положення про депутатську комісію мандатну з питань депутатської діяльності, етики, законності, правопорядку та прав людини, повноваження, контролю щодо виконання законодавства України з гендерної рівності.

8. Створити експертні ради з гендерних питань при головах місцевих рад.

9. Рішення, які приймаються радами, акти, програми, і заходи мають проходити гендерну експертизу, яка б включала пояснення щодо гендерної складової.

10. Доцільно впровадити інститут місцевого омбудсмена, який би здійснював контроль за дотриманням законодавства з рівних прав та можливостей жінок та чоловіків на місцевому рівні.

11. Засоби масової інформації мають постійно привертати увагу суспільства до гендерної тематики в контексті соціально-політичних подій, ситуації, що складається в суспільстві та державі.

Література

1. Ворчакова І. Є. Жіночий рух у суспільно-політичному житті України: витоки, здобутки, проблеми та перспективи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук : спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси» / І. Є. Ворчакова. — Миколаїв, 2010. — 16 с.
2. Вільна енциклопедія Вікіпедія ru [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%>
3. Головне управління статистики в Запорізькій області [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.zapstatr.zp.ua>
4. Запорізька обласна рада [Електронний ресурс] — Режим доступу : www.rada.zp.ua
5. Катан О. І. Концептуальні і політико-практичні засади вирішення гендерної проблеми в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук : спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси» / О. І. Катан. — Київ, 2005. — 19 с.
6. Конвенція ООН «Про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок. 18 грудня 1979 року [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.google.com.ua/search?hl=ru&source=hp&q>
7. Литвин В. Жінок у владі має бути більше / В. Литвин // Голос України. — №42 (5292). — 3 березня 2012.
8. Міські ради міст: Запоріжжя, Мелітополь, Бердянськ, Енергодар [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.meria.zp.ua>, <http://www.mit.gov.ua>, <http://www.rada.berdyansk.net>
9. Міжнародні рейтинги України [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki>.
10. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків.-Закон України № 2866 [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.google.com/search?complete/search?client>

11. Перспективи паритетної демократії у політико-правовому полі. — Зб. наукових статей /АпрНУУкраїни. ХІФЖД. — Харків, 1997. — 234 с.
12. Платформа дій. Прийнята на 4-й Всесвітній конференції зі становища жінок у Пекіні 15 вересня 1995р. [Електронний ресурс] — Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_507
13. Пекінська декларація та «Платформа дій», прийняті на четвертій світовій жіночій конференції 4-15 вересня 1995 року [Електронний ресурс] — Режим доступу : // http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_507
14. Основи теорії гендеру : навчальний посібник. — К. : «К.І.С.». — 2004. — 321 с.
15. «Стандарти Гендерної рівності». Представництво жінок в органах місцевої влади в Запорізькому регіоні за результатами місцевих виборів 2010. — Запоріжжя, 2010. — 34 с.
16. Статистичні дані Центральної виборчої комісії [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.google.com/#hl=en&output=search&client=psy>
17. Спеціальна сесія Генеральної Асамблеї ООН» Жінки у 2000 році: рівність між чоловіками та жінками, розвиток і мир у XXI столітті [Електронний ресурс] — Режим доступу : //<http://www.google.com.ua/search>
18. Світовий економічний форум. [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.google.com/#hl=en&client=psy>
19. Указ Президента України «Про підвищення соціального статусу жінок в Україні» від 25 квітня 2001 року [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.google.com/#hl=en&client=psy-ab&q=%D1%83%D0%BA%D0>
20. Україна. Цілі Розвитку Тисячоліття [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://sustainable-mariupol.org/wpcontent/uploads/2011/07>

В статье рассматриваются вопросы, связанные с реализацией гендерного равенства в одном из ключевых институтов гражданского общества — местном самоуправлении.

Ключевые слова: *государство, общество, местное самоуправление, гендерная политика, гендерное равенство, гендерный принцип, гендерный портрет, гендерная чувствительность, местные выборы, представительные органы, равноправие.*

This article discusses issues related with the implementation of gender equality in one of the key institutions of society – the local government.

Key words: *State, society, local government, tender politics, tender equality, tender principles, tender portrait, sensitive tender, local election, representative bodies, equal rights.*

Некряч Анастасія Іванівна — в. о. ректора «Міжнародний університет бізнесу і права» м. Херсон, професор кафедри «Міжнародні відносини», доктор політичних наук.

Рецензент: проф. Новакова О. В.